

OBĚŽNÍK

České katolické misie

Ročník XXIII

Paříž

Číslo 4

červenec - srpen - září 1902

Karel Čapek

O NACIONALISMU

V debatách o nacionalismu se obyčejně natropí hromada neplechů tím, že toto slovo označuje dvě docela různé věci. Jednou je to obyčejná, instinktivní, zrovna fyzická láska člověka k svému národu. A podruhé je to politický program, heslo, za kterým se jde, prapor, pod kterým se lidé šikují. To dvoje by se nemělo směřovat. Láska není žádný program, heslo ani prapor. Ale v politice se káže na plnou hubu, že nemiluje svůj národ doopravdy, kdo se nešikuje pod prapor nacionalismu a nejde s tou nebo o nou, ale v každém případě jedinou vlasteneckou a uvědoměle národní stranou. Národ jsme my všichni, bez rozdílu stran; ale nevidím, že by politický nacionalismus projevovat nějakou zvláštní přívětivost k bližnímu téhož národu, ale odlišných zájmů. Je to prostě jistý politický program, který si přisvojil etiketu nebo agitační heslo nacionalismu; přesněji řečeno, je to spíše shluk různých politických názorů a zájmů celkem dosti špatně krytých barevným štítem nacionalismu. Je živ z několika negací :

Z neapokojeného konzervatismu - ale je to jen konzervatism znechucených lidí, kteří cítí konzervativně ne proto, že by se jim nějak zvlášť líbil řád minulý, nýbrž proto, že jim z těch nebo oněch důvodů nehoví stav přítomný.

Z nechuti k demokracii - protože pro mnoho, velmi mnoho lidí je společenský řád prostě otázkou moci a komanda; jsou to lidé zklamaní demokracií nebo nedozrálí pro demokracii; lidé, kteří by chtěli uhájit svou bývalou moc nebo lidé, kteří sní o nějaké moci budoucí : padlé veličiny a dobrodruzi, souňové a odstavení, smetánka a desperáti. Všichni diktátoři se náramně ohánějí jménem národa.

Z odporu proti jiným národům - což je zase jen negace. Být proti něčemu je intelektuální lajdáctví, neřeknete-li pro co jste. Tu životní zápornost vidíte v kulturní vypráhlosti, ve stařecké zlosti na všechno nové a "moderní", v nedůtklivosti, hašteřivosti a mrzuté nedůvěře - Bůh s vámi, kterým duševně stačí být proti, ani nevíte, co vám uniká.

„ — — — pocházíme ze starého rodu českých králů — — —“
(Vlastní životopis Karla IV., kap. 8)

Nás, kteří jsme prožili válku, kterým šlo o osud národa krvavě vážně, nás nemusí nikdo učit nacionalismu. Pro nás mnohé zůstal láskou a ta se nenosí na kabátě ani v hubě, nezvrhl se ve fandění, nezdegeneroval v partajnictví. Myslím na kohokoliv z nás; každý na svém místě představuje národ a může tak činit k obrazu božimu.

(Zkráceno)

Z knihy O VĚCÍCH OBECNÝCH - 1932

VZPOMÍNKA NA PANA LUDVÍKA MÁNÍČKA

Na pařížském hřbitově Père Lachaise se dne 29. května t.r. skupina pařížských krajanů rozloučila s nejpobulárnějším činovníkem zdejšího krajanického života, panem Ludvíkem Máníčkem. Zemřel dva měsíce před dovršením svých devadesáti let.

Narozený v české Vidni, absolvent pražské hoteliérské školy, usadil se v Paříži, která se stala jeho milovaným trvalým domovem, ale nikdy "novou vlastí". Po celý život zůstal věrný svým dávným národním kořenům.

O jeho životě, činnosti a zkušenostech by se dala napsat rozsáhlá a velmi poučná kniha. Když vypukla válka, byl mezi prvými, kteří se dobrovolně přihlásili do čs. armády ve Francii. Po krachu fronty a okupace Francie se stal členem "Akčního výboru v jižní Francii" a zapojil se do čs. odboje v rámci odboje francouzského. Po válce se zasloužil o převezení ostatků padlých čs. vojáků z 2. světové války na hřbitov "La Targette", kde už byli pochováni naši vojáci z války předcházející. Po puči v Praze se postavil - jako poctivý a čestný demokrat - proti sovětské bolševizaci Československa. Byl vzorem dobrého, poctivého a tím i krásného člověka...

Sbohem, Ludvíku !

+++++++

(E)

K poslednímu rozloučení s panem L. Máníčkem zakoupila paní Ing. A. Stránská jménem České katolické misie kytici se stuhou. Pokud se někdo z vás na tomto výdaji chce podílet, může poslat příspěvek paní Stránské

(5. Avenue du Général Leclerc, 94200 IVRY s. S.)

Děkujeme !

Zajímavosti z domova i ze světa

Bývalý ministr vnitra v "sametově-revoluční" vládě JUDr. Richard Sacher, byl vyloučen z Čs. strany lidové.

■ Česká mše sv. pro české poutníky projíždějící Paříží, byla sloužena Otcem Josefem Sucharem 23. května t.r. v kostele St. Medard (5e Arr.) Díky iniciativě sl. L. Novotné, mohlo se této mše a přátelské besedy s občerstvením ve farním sále zúčastnit i několik českých "Pařížanů", které se podařilo v poslední chvíli telefonicky "zmobilizovat". Otec Suchar nás seznámil s plány na rekonstrukci poutního kostela P. Marie v Neratově v Orlických horách kde působí, i s překážkami, jež musí překonávat. Sl. Novotné vyslovujeme upřímné poděkování.

■ Po jedenáctileté rekonstrukci byl znovu vysvěcen hlavní oltář vyšehradské kapituly sv. Petra a Pavla; v obnovené hlavní lodi byla odhalena deska Přemyslovcům, kteří jsou zde pochováni.

■ Podle zprávy v *Rudém právu* (14.04.92), byla letošní *Cena MUDr. F. Kriegla*, býv. člena ÚV KSČ, udělena býv. předsedovi ČR P. Píthartovi. Od počátečních výhrad k lustračnímu zákonu dospěl P. Píhart, nositel ceny MUDr. F. Kriegla, v předvolebním období až k iniciativě zveřejnit jména všech agentů StB. V tisku proběhly úvahy o tom, zda šlo o pokus zabránit

vydávání pirátských seznamů nebo o předvolební tah.

■ Podle člena smíšené *Čs.-německé komise historiků* Jaroslava Kučery, Češi po válce v divokých odsunech neubili a nepovraždili 242 tisíce sudetských Němců, jak se dosud psalo, ale "nanejvýš 40.000 osob".

■ Na místě hromadného hrobu v Pohořelicích (okres Břeclav), kde je pochováno 890 občanů německé národnosti zavražděných po skončení II. světové války během divokého odsunu z Brna, byl vztyčen kříž na jejich památku.

■ Novináři *Haló novin* podali stížnost na Pavla Tigrida, který jim prý po příchodu prezidenta na hradní tiskovou konferenci řekl: "Vstaňte, hajzlové!"

■ Slovenská národní rada slavnostně deklarovala svrchovanost své republiky. Na počest vyhlášení Deklarace se rozezněly zvony všech slovenských katolických kostelů, zástupci křesťansko-demokratického hnutí požádali při odchodu ze SNR o policejní ochranu. První schůze nové SNR začala zpěvem hymny, předsedou byl zvolen I. Gasparovič.

■ Nový ministr pro privatizaci SR zrušil už schválený prodej tiskáren *Danubisprint* privátní firmě ISTER s tím, že "státní monopol je lepší než monopol soukromý".

■ S vírou ve vzkříšení těla a život věčný zemřel dne 4. 8. 1992 po dlouhém a trpělivě snášeném utrpení ve věku 93 let, v 71. roce svého kněžství

Jeho Eminence František kardinál Tomášek,

emeritní arcibiskup pražský a primas český, 59. nástupce svatého Vojtěcha a 34. arcibiskup na pražském stolci. Narodil se 30. 6. 1899 ve Studénce, na kněze byl vysvěcen 5. 2. 1922 v Olomouci. 12. 10. 1949 ho papež Pius XII. jmenoval titulárním biskupem butským a 14. 10. 1949 přijal biskupskou konsekraci. Od roku 1965 stál v čele pražské arcidiecéze. Dne 24. 5. 1976 byl papežem Pavlem VI. jmenován kardinálem, 30. 12. 1977 pražským arcibiskupem.

V zápase o lidskou svobodu a lidská práva přesáhl rámeček své arcidiecéze a stal se symbolem pro všechny, kteří hledají spravedlnost.

Jeho tělo bylo uloženo do arcibiskupské hrobky v katedrále svatého Víta v Praze.

Zaznamenali jsme *pro rozumné čtenáře: seznamujeme je s fakty a názory a ponecháváme jim volnost, aby si utvořili vlastní úsudek*

●... Zásadní omyl Pithartovy vlády nespočíval v tom, že ustupovala slovenským požadavkům, ale v tom, že se ani nepokusila formulovat český národní zájem. Na slovenské straně vznikl dojem, že Češi nejsou schopni identifikovat se sami se sebou, ale pouze s "Československem". Z tohoto předpokladu pak logicky vycházela bratislavská elita při tvorbě své vyjednávací strategie. Není pravda, že Slováci Čechy vydírali: všechny protičeské argumenty dodali sami Češi. Čeští politici zstrašovali vlastní občany tím, že samostatný český stát by se stal "pouhým přívěskem Německa", hlasy hovořící o "záchraně federace" zaznívají opět jen z české scény. (...) Česká reprezentace se vždycky stavěla do role ústupného partnera a v podstatě ani nedala soupeři možnost chovat se jinak než dominantně. Fakt že si to dva roky mohl dovolovat tak slabý protihráč, jakým je Slovensko, vzbuzoval všude úžas. Jediný, kdo se nedivil, byly historické země koruny české.

Boris LAZAR.

● ... Nesouhlasím s Vámi (*pane Havle*), když tvrdíte, "že jsme všichni podcenili prohnanost našich bývalých protivníků". Od počátku svého prezidentského působení jste byl proti jakýmkoli projevům kolektivního obviňování, i proti zásadnímu omezení komunistické moci. Nyní z tohoto omylu obviňujete nás všechny. Tedy kolektivně. A nemáte pravdu. (...) Ani Vy, ani noví političti činitelé jste nedbali varování občanů, kteří (...) psali dopisy, chodili za Vámi a naléhali, abyste právě zmíněnou prohnanost nepodceňovali. Souhlasím s Vámi, že se všichni učíme. Tato chyba však byla zbytečná a osudová. Může mít za následek i to, že už nebude příležitost se z ní poučit. (...) Vy, i řada politiků nás kazatelsky poučovala, že "se nesmíme nechat zaslepit fanatismem, touhou po pomstě a nenávisti". Národ (*však*) dokázal, že se ničím podobným zaslepit nedal. Naopak, lidé dali důvěru Vám a parlamentu v přesvědčení, že jste zárukou kulturního, nenásilného (*a spravedlivého*) vypořádání se s viníky. Vy i parlament jste však povýšili vůli svou nad vůli občanů, vzácný pocit pospolitosti jste vážně narušili v okamžiku, kdy jste slušné lidi začali vychovávat a zastali se darebáků. Ani jeden z vás nepochopil, že slušný člověk ani nevykřikuje, ani nehází vejci, ani netouží po krveprolití. Slušnému chování je třeba učit darebáky.

Iveta Dekkers - Vrbová.

● ... Poměrné zastoupení nepřineslo žádný z kladů, který od něj očekávali jeho přívrženci, naopak - výsledky voleb předčily všechny zlověstné předpovědi jeho odpůrců. Kdyby Spojené království mělo náš poměrný systém, zasedli by v Dolní sněmovně - spolu s vyrovnaným počtem konzervativců a labouristů - triumfující skotští nacionalisté, extrémní pravicáci a možná by znovu obživila i anglická komunistická strana.

J. Kabele.

● ... Kdyby šlo jen o problém národní, dal by se federální stát udržet. Výsledek voleb však ukázal, že jde o naprosto protichůdné politické citění občanů dvou republik.

Václav Benda, předseda KDS.

● ... To, že se na Slovensku naprostá většina ze dvou a půl miliónu držitelů kupónových knížek rozhodlo volit strany, které chtějí privatizaci brzdit nebo dokonce zastavit, je věc hodná zápisu do učebnice politických paradoxů.

Vladimír Mlynář.

● ... Kromě sebevědomé vychytralosti slovenských nacionalistů vstupuje do hry ještě jeden činitel: postsocialistická představa o tom, že mohou poroučet hospodářství. (...) Stejně naivně si slovenští politici neuvědomují spojitost nádob mezi svým politickým vystupováním a ekonomickou situací, mezi řečmi o studené česko - slovenské válce a nutnosti rozdělit měnu. Ta se už nejspíš zachránit nedá a na oddělení měn dojde, až se česko - slovenská důvěra zcela zhroutí. (...) Novořeč dnešních slovenských politiků znehodnocuje slovenštinu jako nástroj dorozumění, ale také vede ke dvěma měnám.

Jiří Kabele.

● ... Nynější spor v ČSFR je sporem mezi těmi, kteří jsou připraveni žít v džungli, a těmi, kteří by se raději vrátili do ZOO.

Miloš Forman.

● ... Sérií drobných gest, které česká veřejnost musí vnímat jako vykaulované urážky - počínaje značkou SO na autech, ve kterých přijelo HZDS do Sněmovny, přes nevpuštění Pavla Tigrída do SNR a nezvolení V. Havla - se slovenské reprezentaci daří "sjednocovat" český národ, stejně jako slovenský. Že nám to připadá absurdní, není podstatné, podstatná je odezva, kterou to vyvolá. B. Doležal (ODS) nedávno napsal, že se náš stát začíná podobat hospodě, ve které se schyluje ke rvačce.

Martin Weiss.

●... Zastavení dosavadního přerozdělování - při dohodnutém principu "každý za své" - bude pro Slovensko znamenat obrovskou díru do státního rozpočtu. Vycházíme přitom ze základního faktu, že pro českou stranu je dosavadní přerozdělování nadále nepřijatelné. (...) Po rozdělení ČSFR by byl český stát menší entitou, ale byl by mnohem víc homogenní než dnešní Československo. Odpady by nekonečné diskuse o udržení stejné cenové hladiny v obou republikách, o ceně uhlí, jízdného, pitné vody atd. Ušetřili bychom prostě spoustu času. Rozdělením státu vzniknou však v ekonomice krátkodobé problémy a já doufám, že to česká veřejnost ví nebo aspoň tuší: budou narušeny hospodářské kontakty, tedy něco, co lze přirovnat k zhroucení RVHP a SSSR. (...) ODS i já osobně počítáme s tím, že v budoucím českém státě bude nezastupitelnou roli sjednocující osobnosti plnit Václav Havel.

Václav Klaus, nový český premiér.

●... Myslím, že obnovená česká státnost by se měla opírat o naše humanistické tradice. Je to tradice víry, duchovnosti, tolerance a vzdělanosti. Re prezentují ji např. kníže Václav, Karel IV., Hus, Chelčický, Komenský, Jiří z Poděbrad a T.G.Masaryk. Samozřejmě máme i jiné tradice: české kolaborantství nebo českou hádavost. (...) V. Klause si vážím pro jeho pracovitost, klid a rozhodnost při prosazování systémových změn v naší ekonomice. V poslední době se ukázalo, že je i dobrým politikem: uměl vybudovat stranu a rozhodující měrou se zasloužil o její volební úspěch.

Václav Havel

Četli jsme knihu

Ferdinand Peroutka, BUDOVNÍ STÁTU Díl I. (1918 - 1919)
Vydalo nakl. Lidové noviny v Praze 1991

Slovenský národ byl uprostřed převratu ve stavu úpadkovém. Tento žalostný stav měl hlavní příčinu v dualistickém uspořádání rakousko-uherské říše, druhá příčina byla v jazykovém rozkolu mezi Čechy a Slováky, který se vyvinul v rozkol kulturní. (...) Nedbajíc protestů svého největšího básníka Kollára, uskutečnili (*Slováci*) v letech čtyřicátých pod vůdcovstvím L. Štúra a J. M. Hurbana, literární a jazykovou odluku od Čechů. Rozlukou tou byli zbaveni bližšího kulturního styku se západem a, rozvázavše spojenectví s kulturou českou, připravili se do stavu slabosti vůči kultuře maďarské. Tato chyba byla by slovenský národ málem přivedla do hrobu. Do Hurbanova stáří skanula trpkost tohoto poznání.

Kde odluka vykopala příkop, zavedení dualismu vyhloubilo propast. V letech sedmdesátých počala v Uhersku éra nebyvalé maďarizace, která trvala až do světové války. Zajisté, také Češi byli postaveni před germanizaci, ale Němci (...) ostýchali se užívat způsobu příliš nápadného. Do Slovenska však ze světa nebylo vidět (...) a Maďaři se ani netajili svým cílem, ukout z národní směsi, která obývala území koruny štěpánské, jednotný národ maďarský. Pod příbojem maďarské vůle slovenská inteligence ztratila důvěru ve význam svých činů a oddala se fatalismu. Jediná optimistická vyhlídka, již byla schopna, měla obsah: přijde Rus a osvobodí nás. Celý státní aparát byl postaven otevřeně do služeb maďarizace. Slováci neměli středních škol od r. 1875 až do r. 1919, kdy je zase začali zřizovat Češi. Je samozřejmé, že jim nebyla dána také žádná škola vysoká. Nепropustný maďarský systém počínal od škol měšťanských: už v těch se ani na jedné nevyučovalo slo-

vensky. Také na žádné ze škol odborných. Nebylo jediného slovenského učitelského ústavu, neexistoval ani jediný soudce Slovák (...); slovenština se udržovala jen na malém zbytku škol obecných. V r. 1910 jich bylo 3862, z těch bylo v r. 1913 jen 344 slovenských, s povinností vyučovat až 18 hodin týdně maďarsky.

Bohatí lidé dávno se přidali na skvělejší maďarskou stranu, každý vzdělaný Slovák byl postaven před toto pokušení. Ani vzpomínka na bohatou minulost je nemohla tak oživovat, jako oživovala Čechy (...): staré slovenské dějiny byly bez významnosti. Kromě toho Maďaři dovedli inteligenci obrátit nepřítel k panské třídě - po převratu stihlo Čechy opovržení také za to, že z inteligentů pány dělat nechtěli, řídíce se zásadami demokratičtějšími. (...) A zdrcující většině lidu byli Maďaři mnohem známější, pojily jej s nimi intimní styky a způsob života - Češi byli vnímáni jako živel dost cizí.

Slovenkost udržovala se setrvačností v pracujícím, chudém lidu. Ten se ale jevil jako půda nejistá, bez onoho vzdělání, jež dělá národ cílevědomým. Číslo uvádějící počet uvědomělých Slováků před válkou jsou úžasná: nepřesahují jeden tisíc. (...) Kdežto v Čechách od začátku r. 1918 touha po svobodě mnohokrát byla vyjádřena, Slovensko mlčelo do poslední chvíle: chybělo pozadí vůle lidové, o níž se opírali vůdcové čeští. Když se 30. října sešli pozvaní v Turčanském Svatém Martině - dostavilo se jich na dvě stě - jejich informovanost nebyla nejlepší. Neměli Maře, která opatřovala zprávy ze zahraničí, měli jen jedny slovenské noviny (...), o pražském převratu (28. října) se tu ještě nevědělo. Slováci (...) s vlastní silou vůbec nepočítali a převrat nepřipravovali. Svoboda jim byla větším překvapením než Čechům.

Hezkyčesky Od Podlahy

... jsme se během našeho letošního letního putování po vlastech českých (moravských samozřejmě taky) nestačili divit, jak rozrostlý je život zdobnělin v jazyce českém, zvláště v jazyce číšníckém. Pokaždé nám byla k jídlu nabídnuta polívčička s nudličkama nebo bez nudliček, kuláček nebo paprička s knedlíčkem, páreček s rohlíčkem, bifeček s brambůrky a s okurčičkou (na Moravě zemáčky s oharky), moučníček, pivičko (na Moravě vínečko) nebo kašičko. A každé jsme měli dojem, že nás tím nutí hrát roli malých dětiček (na Moravě děček), kterým bude - shodou šťastných okolností - poskytnuta radost z pošušňánička, díky vynikajícímu papáníčku.

Jak píše Pavel Eisner (Chrám i tvrz, díl I), způsob, jakým čeština tvoří zdobněliny a jak s nimi nakládá, je velmi osobitý. Např. používá zdobnělin, z nichž zdobňující význam nadobro vyprchal: slunce, srdce, ježek, jsou zdobněliny od slun, srd, jež, a takových "tajných" zdobnělin je v češtině mnoho: houska, klubko, stopka, palec, pelyněk (pelyň), vařečka, sýček, krtek (krt), kytice, lavice, cívka, nebožtik (nebožec), atd. Jindy diminutivní tvar ještě pocítujeme, ale jsme odkázáni výhradně na zdobnělinu: plaátka, párátko, kukátko, padavče, louskáček, umiráček, sáček (sak= z němčiny), došek (z něm. Dach). U další skupiny má zdobnělý tvar funkci významotvornou, znamená něco docela jiného než slovní základ: stan: stánek; prach: prášek; kartáč: kartáček; nože: nůžky; vidle: vidlička; pata: patka; klika: klička; sira: sirka; kláda: kladka; tělo: tilko atd. Jinou zvláštností zdobnělin je, že je teoreticky můžeme tvořit od každého slova - především od každého podstatného jména - ale některá slova se

tvoření diminutivu zpěčují (láska, úsměv) nebo získávají význam pejorativní, hanlivý : citeček - smuteček - nadšeníčko - továrniček - úředníček - princátko. Někdy citový přízvuk kolísá (profesúrek, kantúrek, doktúrek), tj. nemusí mít význam bezprostředně hanlivý; velebníček jej však nemá nikdy. (Zdrobnit velebnost - toť opravdu výkon !). Zlehčovací účinnost zdrobnělého tvaru je patrný i ve dvojicích Bůh : bůžek; děva : děvka; nevěsta : nevěstka, jindy jsou dvě zdrobněliny od téhož základu rozrůzněny tak, že jedna dává slovo lichotné, druhé hanlivé: tetička : tetka; dědeček : dědek; atd. Zdrobněliny částí lidského těla a zdrobněliny slovesné "krášlí" mluvu výhradně dětsky mazlivou, jinak jsou to vesměs pejorativa (poklonkovat, bratříčkovat se), od jmen přídavných je možné tvořit zdrobněliny téměř neomezené (malinký - malilinký - malinkatý - malilinkatý). Stupňovací význam mají zdrobněliny tvořené od příslovci : brzičko; hnedlíčko; raničko.

Pojedete-li tedy někdy zkusit jak chutná "pravé české vepřoknedlozezo", nedejte se mýlit zdrobnělinami, jež se finou z úst obsluhujícího personálu. Knedlíček má stále rozměr normálního knedlíku a pivičko púllitrový obsah. Obsluhujícímu personálu pouze dosud nikdo nevysvětlil, že v češtině se musí s diminutivy zacházet velmi opatrně, neboť je to výrazivo velmi choulostivé, barvivo velmi vydatné. Dvě kapky na velký džbán vody - co je víc, škodí, protože zlehčuje a haní.

Dopisy

... Po 24 letech jsme byli v Praze, není to však již ta Praha, kterou jsme znali. (...) S politickými poměry v ČSFR jsme velmi nespokojeni. Byla tam vypěstována psychologická bariéra proti exulantům, my prý jim nemůžeme rozumět. Každá naše kritika je rozčíluje, také "hodní katolíci" jakoukoliv kritiku komunismu prohlašují za nenávist k bližnímu, což je nesmysl: papeži byl komunismus odsouzen a to přece nebyl projev nenávisti k bližnímu...

H. S.

... Přikládám šek jako předplatné na velmi zajímavý Oběžník. Vždycky ho přečtu s potěšením...

A. S.

... Mnohé se u nás vyvíjí úplně jinak, než jsme předpokládali. Političti vězni (70 let a více), kteří po celých 45 let byli terorizováni, marně čekají na odškodnění a jsou jim ponechávány zbytkové tresty. Soudruzi se však o sebe dovedli postarat: "osmašedesátníci" byli rehabilitováni přednostně, často s celým vyplaceným odškodným. Méně se již ví, jak se z nich stali podnikatelé a že špičková místa ve státní správě a tam, kde se jedná o transformaci majetku, drží pevně ve svých rukou. Když vypovídal před vojenským soudem v Táboře M. Stěpán, na otázku jaké má povolání, odpověděl: soukromý podnikatel. (...) Dost lidí si vytváří kolem V. Havla podobný kult, jaký byl propagandou vytvářen kolem TGM. I když pro prosté lidi byl neznámým spisovatelem - že by je jeho dramatická tvorba nějak zvlášť oslovovala se fíct nedá - je dnes idolem pro mnohé. Nikdo nemůže upřít p. Havlovi velikost a převahu nad svými současníky, ale jako prezident se dopustil řady chyb. Mám ale za to, že si dnes již uvědomuje co se prošívalo a kde zůstalo jen při slovech. (...) Volby nedopadly nijak slavně, ale zas tak špatně to není - myslím v ČR. Jen je třeba, aby rozchod se Slovenskem

